

ВІТЧИЗНЯНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МЕДІАКУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТИ

NATIONAL STRATEGIES FOR THE PROFESSIONAL MEDIA CULTURE DEVELOPMENT OF FUTURE MASTERS OF EDUCATION

У статті досліджено наявний стан системи вітчизняної професійної підготовки майбутніх магістрів освіти в контексті розвитку медіакультури фахівця. Поняття «майбутній магістр освіти» визначаємо як особу студента, який навчається на другому (магістерському) рівні вищої освіти й здобуває поглиблені теоретичні та практичні знання, уміння, навички за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології педагогічної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру професійної діяльності (Закон України «Про Вищу освіту», 2014). Професійну медіакультуру ми розглядаємо як складне особистісне утворення, що виявляється в здатності до сприймання, інтерпретації і застосування медіаосвітніх засобів, знакових систем, технологій комунікації, пошуку, збирання і передавання інформації, здатності ефективно використовувати медіатехнології в майбутній професійній діяльності.

На основі аналізу нормативних документів, дисертаційних досліджень, практичного досвіду, даних офіційних сайтів університетів, навчальних планів і програм підготовки майбутніх магістрів освіти можна зробити висновок, що розвиток професійної медіакультури здійснюється в кілька способів: 1) впровадження у процес професійної підготовки медіаосвітніх технологій; 2) модифікація змісту окремих дисциплін навчального плану магістерської підготовки відповідних модулів, розділів, тем, що передбачає вивчення інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язання професійних завдань; 3) введення дисциплін, безпосередньо спрямованих на розвиток професійної медіакультури студентів.

Розгляд змісту дисциплін навчальних планів вітчизняних закладів вищої освіти дав змогу виокремити спільні теми, що входять майже до всіх спеціалізованих курсів, а саме: термінологія, історія і теорії медіаосвіти, медіакультури, технології медіаосвіти; тенденції розвитку медіаосвіти в Україні та світі; способи захисту від негативного впливу мас-медіа, особливості сприйняття, аналізу, створення, передавання інформації; типи засобів масової інформації та види комунікацій; створення власного медіапродукту, підготовка якісного контенту; використання медіаосвітніх технологій у професійній діяльності.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаосвітня підготовка, майбутні магістри освіти, медіа-

культура, професійна медіакультура, розвиток.

The current state of the system of national professional training of future masters of education in the context of development of media culture of a specialist has been investigated in the article. The term «future master of education» is defined as the identity of a student who is studying at the second (master) level of higher education and acquires in-depth theoretical and practical knowledge and skills in the chosen specialty (or specialization), general principles of methodology of pedagogical activity, other competences for effective performance of tasks of innovative character of professional activity (Law of Ukraine «On Higher Education», 2014). We consider professional media culture as a complex personal formation that manifests itself in the ability to perceive, interpret and use media education, sign systems, communication technologies, search, collect and transmit information; in the ability to effectively use media technology in future professional activities.

On the basis of the analysis of normative documents, dissertation researches, practical experience, data of official websites of universities, curricula and programs of preparation of future masters of education, we can conclude that the development of professional media culture is carried out in several ways. In particular: 1) implementation of media education technologies in the process of professional training; 2) modification of the content of individual disciplines of the master's curriculum of preparation of relevant modules, sections, topics, which involves studying of information and communication technologies for solving professional problems; 3) introduction of disciplines directly aimed at the development of professional media culture of students.

Consideration of the content of the disciplines of the curricula of national higher education institutions allowed to distinguish common topics that are included in almost all specialized courses, namely: terminology, history and theories of media education, media culture, media education technologies; trends in the development of media education in Ukraine and the world; ways of protection against the negative influence of the mass media, especially the perception, analysis, creation, transmission of information; types of media and types of communications; creation of own media product, preparation of quality content; use of media education technologies in professional activity.

Key words: media education, future masters of education, media culture, professional media culture, development.

УДК 378.22:004
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-25>

Фурсикова Т.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Постановка проблеми у загальному вигляді. Українська педагогічна спільнота має значний досвід підготовки магістрів освіти з урахуванням особливостей їхньої діяльності в умовах інформаційного суспільства, яке формується і бурхливо розвивається в напрямі позиціонування медіаінформації як одного з основних ресурсів людства.

Вивчення вітчизняного досвіду медіаосвітньої підготовки майбутніх фахівців сприятиме вдосконаленню процесу розвитку їхньої професійної медіакультури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У визначенні актуальних тенденцій та проблем розвитку професійної медіакультури майбутніх магі-

стрів освіти, насамперед, спираємось на нормативні документи (Педагогічна Конституція Європи, 2013; Закон України «Про вищу освіту», 2014; Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, 2016; Концепція «Нова українська школа», 2017; Концепція розвитку педагогічної освіти, 2018); наукові доробки медіапедагогів, медіапсихологів (О. Баришполец, І. Бондаренко, Л. Найдьонова, Г. Онкович, В. Осадчий, О. Череповська та ін), враховуємо результати дисертаційних досліджень (Н. Духаніна, Ю. Казаков, І. Колеснікова, О. Коневщинська, О. Кравчишина, Н. Шубенко та ін.), аналізуємо практичний досвід та різноманітну документальну інформацію, дані офіційних веб-ресурсів університетів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Запорукою успішної роботи системи розвитку медіакультури майбутніх магістрів освіти є дослідження надбань української вищої школи з питань професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті медіаосвіти.

Мета статті – здійснити аналіз вітчизняних стратегій розвитку професійної медіакультури майбутніх магістрів освіти.

Виклад основного матеріалу. В Україні медіаосвіта стала набувати особливої актуальності в період її становлення як незалежної держави, зорієнтованої на європейський освітній простір, про що свідчило затвердження відповідних законодавчих актів [11; 12; 17; 22; 23].

Питання розвитку професійної медіакультури майбутніх фахівців активно висвітлюються в дисертаційних дослідженнях. Так, Н. Духаніна [4] визначила педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у підготовці майбутніх магістрів комп'ютерних наук. Одержані результати полягають у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов: створення медіаосвітнього середовища закладу вищої освіти; розроблення та інтеграція спецкурсів медіаосвітньої спрямованості у зміст професійної підготовки; формування готовності магістрантів до використання медіаосвітніх технологій; узгодженість навчально-виховного процесу з медіакультурним розвитком майбутніх фахівців [4, с. 3–4].

У контексті нашого дослідження великий інтерес становить досвід впровадження спеціалізованого навчального курсу «Основи медіакультури», який має передбачає розв'язання завдань трьох груп [3, с. 311–314].

Перша група спрямована на формування мотиваційно-ціннісних чинників, переконань та ініціативності, що сприятимуть досягненню успіху в обраному виді діяльності, пробудження інтересу та бажання до застосування медіаосвітніх технологій для задоволення інформаційних, інтелектуальних, культурних і комунікаційних потреб особистості, формування готовності

магістрантів до їх використання та прагнення до розвитку й саморозвитку за посередництва технологій медіаосвіти.

Другою групою завдань передбачається опанування теоретичними знаннями з медіаосвіти, медіакультури, технологій медіаосвіти. У завданні курсу викладено теоретичні питання, засвоєння яких стане міцним підґрунтям для здійснення ефективної діяльності з залученням медіаосвітніх технологій.

Третя група завдань спрямована на застосування і поглиблення отриманих знань на практиці, обмін, трансформацію їх у власний досвід, формування інформаційних, історико-теоретичних, методичних і креативних умінь, створення якісної медіапродукції [3, с. 12–13].

Формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі дошкільних навчальних закладів досліджує О. Кравчишина. Підготовка фахівців стає ефективною за умови впровадження комплексу професійно зорієнтованих технологій: 1) особистісно-сміслового розвитку студентів; 2) когнітивно-контекстного навчання; 3) практико зорієнтованого навчання (ділові та сюжетно-рольові ігри, семінари-тренінги, метод проекту тощо); 4) формування особистісно-професійної рефлексії майбутніх вихователів [13, с. 19].

Ю. Казаковим визначені педагогічні умови застосування медіаосвіти в професійній підготовці майбутніх учителів: 1) розгляд медіаграмотності майбутнього вчителя як складника професійної педагогічної культури; 2) інтеграція медіаосвіти до змісту фахової педагогічної підготовки майбутнього вчителя; 3) введення спецкурсів медіаосвітньої спрямованості відповідно до спеціального (соціокультурного) напрямку медіаосвіти; 4) формування навичок та вмінь роботи з медіатекстами як метапредметних професійних якостей майбутнього вчителя, формування потреби у взаємодії з медіатекстами в майбутніх учителів; 5) цілеспрямоване використання засобів масової комунікації, які на основі актуалізованих смислів і знаків, системних текстів і гіпертекстів впливають на формування знань, умінь і навичок взаємодії майбутнього вчителя з сучасною медіакультурою [7, с. 6].

Дослідник розробив комплексну програму застосування медіаосвіти в педагогічному закладі вищої освіти, яка містить: змістовний блок (теоретичні знання в галузі медіаосвіти, особливості сучасних засобів масової комунікації, зокрема для дітей та молоді); потребнісно-мотиваційний блок, що забезпечує формування мотивації до розвитку медіаграмотності як компонента професійної педагогічної культури; організаційно-діяльнісний блок (розвиток креативних, комунікативних, пізнавальних умінь); діагностико-корекційний блок (аналіз результатів формування медіаграмотності,

вироблення програм самоосвітньої діяльності тощо) [7, с. 14].

Досвідом успішного розвитку медіакультури майбутніх учителів математики та інформатики в Мелітопольському державному педагогічному університеті ім. Б. Хмельницького ділиться В. Осадчий. Науковець наголошує, що інтегрована в дисципліни професійної підготовки мадіаосвіта через створення та застосування медіатехнологій сприяє зацікавленості студентів роботою з навчальними медіаматеріалами, підвищує мотивацію до навчання, розвиває вміння створювати власні медіапродукти та покращує якість професійної підготовки майбутнього вчителя [18, с. 24–34].

О. Коневщинська проводила дослідно-експериментальну роботу, спрямовану на формування медіакультури майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки студентів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка [10]. Одержані результати полягають у розробці теоретичної моделі формування медіакультури майбутніх учителів музики, впровадженні програми спецкурсу «Медіакультура вчителя музики в процесі професійної підготовки», підготовці відповідних методичних рекомендацій «Медіакультура вчителя музики: теорія і практика» [10, с. 15].

В освітній процес Київського університету імені Бориса Грінченка, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського впроваджує технології формування медіакультури майбутнього вчителя музики засобами аудіовізуальних мистецтв Н. Шубенко. Педагогічними умовами визначено: 1) мотиваційне забезпечення медіадіяльності студентів на основі ціннісного ставлення до артефактів медіакультури; 2) опору на принципи педагогічної інтеграції з акцентуванням на синестетичних художньо-перцептивних процесах у сучасному мистецтві; 3) оновлення професійної підготовки майбутнього вчителя музики шляхом упровадження аудіовізуальних медіатекстів у навчальний процес; 4) орієнтацію студентів на формування медіакомпетентності в процесі педагогічної практики [25, с. 6–9].

І. Колеснікова розробила авторську модель розвитку медіакультури вчителів у закладах післядипломної педагогічної освіти, що включає: цільовий (відображає соціальне замовлення, мету, завдання розвитку); змістовий (включає теоретичну та практичну підготовку вчителів, яка відбувається в процесі вивчення навчальних дисциплін та змістового ядра спецкурсу «Медіакультура вчителя»); операційний (охоплює систему форм,

методів і засобів розвитку медіакультури вчителів); результативний (включає контроль, самоконтроль, оцінку та самооцінку рівня розвитку медіакультури вчителів) блоки. Впровадження такої моделі здійснюється у три етапи (підготовчий, процесуально-діяльнісний, результативний), що передбачає медіаосвітню діяльність від удосконалення змісту навчальних дисциплін у межах курсової та міжкурсової підготовки до впровадження спецкурсу «Медіакультура вчителя» як змістового ядра навчальної програми з урахуванням завдань підвищення рівня медіакультури [9, с. 16].

Досвідом впровадження медіаосвіти в Україні й розвитку медіакультури особистості діляться самі науковці, вчителі-практики. Зокрема, Інститут Екології масової інформації Львівського національного університету імені Івана Франка неодноразово був організатором конференцій, семінарів і круглих столів, де обговорювалися тенденції і зміни в українській та світовій медіаосвітній та медіапросвітній системах [21].

Академія української преси з 2013 р. щорічно проводить Міжнародну науково-методичну конференцію «Сучасний простір медіаграмотності та перспективи його розвитку». Це освітня платформа, яка надає змогу обмінюватися досвідом і знайомитися з міжнародними практиками. Учасниками конференції є українські медіаосвітяни (учителі загальноосвітніх навчальних закладів, науково-педагогічні працівники педагогічних закладів вищої освіти, закладів післядипломної педагогічної освіти), співробітники бібліотек, громадські активісти, експерти, науковці, журналісти [1]. Педагоги з різних куточків України презентують власні напрацювання в різних напрямках. Зокрема, йдеться про медіаграмотність у новій українській школі, готовність педагогів до формування медіаграмотності у школярів, наскрізне впровадження медіаосвіти в освітній процес сучасного навчального закладу, мультиплікацію та шкільні засоби масової інформації, загальну середню освіту в контексті впровадження медіаосвітніх інновацій, закордонний досвід медіаосвіти, медіаграмотність як складник безпекових компетенцій, медіаграмотність упродовж життя [16].

Досвід авторських шкіл з упровадження медіаосвіти висвітлюється у збірниках матеріалів конференцій: міжнародної – «Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи» (Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2016) [2]; всеукраїнської – «Медіакультура та медіаосвіта в полікультурному світі» (Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2017) [15], міжрегіональної – «Медіакартини світу: формування особистості під впливом медіа» (Бердянський державний педагогічний університет, 2017) [14]. Такі заходи поєднують зусилля науковців та практиків для розвитку

медіаосвіти України та імплементації світового досвіду у вітчизняну освіту. Матеріали конференцій містять дослідження особливостей сучасного медіапростору і нові виклики для освіти, міжнародний досвід медіаосвіти, проблеми і результати досліджень медіа психології, організаційно-педагогічні стратегії впровадження медіаосвіти, розвиток медіакультури педагога [2; 6; 14; 15].

Ділиться власним досвідом і значна частина науковців-практиків, які досліджують проблему розвитку медіакультури. Так, наприклад, Л. Остапенко, О. Соловйова з Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди описують алгоритм впровадження основ медіаосвіти в освітній процес: 1) реалізація спеціального підходу до впровадження основ медіаосвіти в систему підготовки майбутнього вчителя інформатики через включення до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста вибіркової дисципліни «Основи медіаосвіти» та через включення до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра практики з медіатехнологій; 2) здійснення медіаосвітньої діяльності в системі позааудиторної роботи зі студентами (майстер-класи з основ анімації та фестиваль анімаційних фільмів тощо); 3) інтеграція до предметів фахового спрямування («Комп'ютерна графіка», «Комп'ютерні мережі», «Методика навчання інформатики» тощо) [6, с. 175].

В університеті з 2017 р. в рамках освітньо-професійної програми підготовки магістрів усіх спеціальностей до навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» було інтегровано курс «Основи медіаосвіти», основною метою якого є розкриття освітнього потенціалу медіатехнологій, формування певних знань і вмінь з основ медіаосвіти, розуміння ролі та значення медійного простору у професійному та особистісному становленні людини та використання медіатехнологій для створення навчального контенту. Сформульована мета зумовила потребу розв'язання таких завдань: ознайомлення з основними підходами до впровадження елементів медіаосвіти в навчально-виховний процес; вивчення наслідків (позитивні та негативні) застосування медіатехнологій навчання; вироблення навичок здійснення аргументованого пошуку і критичного огляду аудіовізуальної та друкованої інформації; формування вміння оцінювати зміст, форму і стиль аудіовізуальної та друкованої інформації; формування практичних навичок застосовувати раціональні методи пошуку, відбору, систематизації та використання аудіовізуальної та друкованої інформації, здійснювати перевірку джерел інформації та використовувати медіатехнології для створення навчального контенту. Для вивчення цих питань передбачено 4 лекційних, 6 практичних, 20 самостійних години (1 кредит) [6, с. 175].

Науковці зазначають, що тільки створення спеціального навчального курсу дає змогу найбільш повно охопити всі питання підготовки медіаосвітненого педагога і найбільш якісно здійснити підготовку майбутніх учителів до освітнянської діяльності як медіапедагогів, але безперечно важливими є також питання інтеграції медіаосвітньої компоненти в процес підготовки майбутнього вчителя та пошуку ефективних механізмів, нових форм та методів інтеграції [6, с. 175].

Досвід впровадження в освітній процес Херсонського державного університету навчальної дисципліни «Медіаграмотність» описує Н. Орлова. Викладачі кафедри соціальних комунікацій взяли участь у проекті «Програма медіаграмотності громадян» (2015), пройшли тренінг із медіаграмотності, де здобули не лише необхідні теоретичні знання, а й отримали практичний досвід розрізнення механізмів маніпуляції і пропаганди в масмедіа, опанування навичок критичного мислення, застосування інструментів перевірки інформації [2, с. 78]. Апробація навчальної дисципліни «Медіаграмотність» у цьому закладі вищої освіти відбулася (2016) на тренінгах із новинної грамотності, проведених для майбутніх учителів української мови і літератури факультету філології та журналістики. Нині курс «Медіаграмотність» включений до вибіркової частини і вивчається студентами всіх спеціальностей Херсонського державного університету [2, с. 78].

Зазначимо, що заклади вищої освіти здійснюють підготовку майбутніх магістрів за освітніми (освітньо-професійними чи освітньо-науковими) програмами. Освітня програма – це система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими має оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти [5].

Проаналізуємо освітні програми підготовки майбутніх магістрів спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями) за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Так, із-поміж програмних результатів навчання майбутніх магістрів освіти визначено здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного суспільства знань. Такі ж завдання визначено медіаосвітою особистості.

До змісту загальних компетентностей фахівця зараховано: компетентність у галузі використання ІКТ (цифрова компетентність); розуміння соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування сучасних інформаційно-комуніка-

ційних і медіатехнологій; орієнтація в можливостях інформаційних технологій сучасного цифрового суспільства (комп'ютерних, мультимедійних, Internet, електронних засобів масової інформації, мобільних гаджетів тощо); застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні, професійній діяльності та повсякденному житті; раціональний вибір і використання цифрової техніки для опрацювання інформації: її пошуку, систематизації, зберігання, представлення і передавання; критичне оцінювання й аналіз інформації, отриманої з цифрових джерел; використання цифрових і комп'ютерних інструментів, відповідного програмного забезпечення для створення й обробки мультимедійних, графічних файлів; використання для спілкування, вирішення освітніх і професійних завдань можливостей комунікаційних технологій: електронної пошти, соціальних мереж, мобільного зв'язку тощо; використання цифрового презентаційного інструментарію в публічних виступах; розуміння правових аспектів використання мультимедійних ресурсів; передбачення можливих соціальних наслідків своїх дій у цифровому світі (у тому числі в контексті безпеки, недоторканості приватного життя та етичних наслідків); дотримання правил інформаційної безпеки, вживання заходів для збереження персональних даних при спілкуванні в мережі Internet; дотримання політики охорони авторських прав при використанні контенту з мережі Internet; дотримання норм мережевого етикету.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності за спеціальністю охоплюють здатність забезпечити інтегровану медіаосвіту учнів або студентів, яка спрямована на збалансований розвиток особистості школяра або студента (включаючи емоційний, соціальний і практичний інтелект), забезпечує її захист від агресивного медіасередовища інтеграції медіаосвітніх технологій.

До результатів професійної підготовки майбутніх магістрів освіти зараховано й медіаосвітню компетентність. Зокрема, майбутні вчителі мають: розуміти роль медіаосвітніх програм у сучасній загальній освіті; зіставляти поняття «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіакомпетентність», «медіаманіпуляція», «медіанасильство» тощо; аналізувати й зіставляти основні теорії, концепції, моделі медіаосвіти; розуміти дидактичні принципи, шляхи, форми, методи ресурсів в освітній процес школи або вузу; орієнтуватися в медіаконтенті та освітніх ресурсах для дітей або студентів, сферах їх застосування; орієнтуватися в асортименті й сферах використання медіапродукції, аргументувати можливості й ризики їх використання в освітньому процесі школи або вузу; інтегрувати мультимедійні та ІКТ ресурси в освітній процес школи або вузу; створювати власні медіапродукти, що відповідають віковим особливостям учнів школи

або студентів; обирати і використовувати в освітньому процесі школи або вузу адаптовану відповідно до вікових норм медіапродукцію; обирати й застосовувати цифрові освітні ресурси для підтримки розвитку школярів або студентів; застосовувати медіапродукцію, яка запобігає вразливості людини до медіаманіпуляцій і медіанасильства, втечі від реальності, сприяє профілактиці поширення медіазалежностей, пропонувати різні варіанти і різні сценарії використання медіапродуктів; здійснювати контент-аналіз, педагогічний, сюжетний, етичний, естетичний аналіз мультимедійного контенту, пропонованого учням або студентам для оцінювання його відповідності віковим психологічним особливостям дітей або студентів; застосовувати в освітньому процесі школи або вузу різноманітні медіаосвітні заходи з опорою на творчі завдання; консультувати батьків учнів щодо можливостей захисту від агресивного медіасередовища, а також пов'язаних із ним ризиків (інформаційного «сміття», невідповідних віковим можливостям психіки дитини інформаційних впливів, кібербулінгу тощо); консультувати батьків учнів щодо можливостей сприяння медіапродукції особистісному розвитку дітей; використовувати соціальні мережі для підтримки особистісно-професійного саморозвитку; брати участь в обговоренні питань здоров'я і безпеки дітей або студентів в умовах цифрового світу; виконувати основні правила юридично коректного використання програмного забезпечення, мультимедійного контенту, інших цифрових ресурсів; дотримуватися медіапсихологічних правил і нормативів безпеки стосовно захисту від агресивного медіасередовища в освітньому процесі школи або закладу вищої освіти.

Зазначимо, що заклади вищої освіти України здійснюють медіаосвітню підготовку майбутніх фахівців різними шляхами, що передбачають відмінності як в організації опанування навчального матеріалу, так і в його змістовому наповненні. Зокрема, Львівський національний університет імені Івана Франка у підготовці магістрів педагогічних спеціальностей пропонує для вивчення навчальну дисципліну «Основи медіаграмотності» [20].

Програма містить чотири основні модулі, зміст яких здійснює цілеспрямоване посилення медіапсихологічних чинників розвитку ціннісно-сміслового потенціалу: «Цінності виходу за межі «я», «Цінностей відкритості до змін», «Цінності збереження», «Самозвеличення». Кожен із модулів складається з частин, які умовно можна об'єднати в такі теми: «Вплив кіномистецтва на розвиток особистості»; «Розвиток ціннісно-сміслової сфери засобами художньої літератури»; «Роль художнього мистецтва у розвитку ціннісно-сміслової сфери особистості»; «Вплив театрального мистецтва на розвиток цінностей особистості» [2, с. 100].

Серед завдань курсу «Основи медіаграмотності» І. Субашкевич визначає: 1) активізацію у студентів потреби в розвитку власної системи цінностей; 2) забезпечення засвоєння теоретичних знань із медіаосвіти і медіапсихології для формування ціннісно-сміслової сфери і втілення їх у життя; 3) сприяння розвитку творчого потенціалу, критичного мислення, позитивних емоцій, цінностей, відповідальності; 4) розвиток умінь виокремлювати життєві цінності, визначати шляхи реалізації своєї мети, усвідомленості сенсу життя, сприяння особистісному саморозвитку [2, с. 101].

Послідовність медіаосвітньої підготовки майбутніх учителів найбільш яскраво прослідковується в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди. Так, наприклад, студенти спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика) освітнього ступеня «бакалавр», які навчаються в цьому університеті, у процесі вивчення різних дисциплін навчального плану («Комп'ютерні мережі та Інтернет», «Комп'ютерне моделювання», «Комп'ютерна графіка», «Захист інформації» та інші) через засвоєння відповідних тем набувають теоретичних знань і практичних навичок щодо методів пошуку, опрацювання, зберігання, подання й захисту інформації з урахуванням галузевої специфіки, формують уміння аналізувати інформаційні процеси, будувати інформаційні моделі реальних об'єктів і процесів, розвивають здатність раціонально використовувати комп'ютерні засоби, мережеві технології та програмні середовища для розв'язання професійних завдань [24]. У подальшому майбутні магістри освіти вивчають цілу низку окремих дисциплін, спрямованих на формування умінь медіаосвітньої діяльності, розвиток медіакультури особистості.

Розглянемо їх перелік і зміст докладніше. Зокрема, дисципліна «Технології візуалізації у навчальному процесі» знайомить студентів із психолого-педагогічними особливостями візуалізації навчальної інформації, формує уявлення про можливість інформаційно-комунікаційних технологій у візуалізації навчальної інформації, підвищує рівні інформатичної й технологічної компетенцій, формує практичні навички роботи із засобами візуалізації навчальної інформації, дає уявлення про способи реалізації технологій візуалізації інформації в навчально-виховному процесі.

У межах дисципліни «Інтернет-технології в освіті» вивчаються актуальні та важливі для практики сервіси і технології інтернету, зокрема: освітні веб-ресурси, хмарні технології, вікі-технології для колективного опрацювання інформації, онлайніві спільноти, блоги, форуми, чати для публікації й обміну інформацією. Курс містить огляд актуальних для вчителя інтернет-технологій освітнього призначення, а також способи їхнього використання в майбутній професійній діяльності.

Найбільш важливою, на нашу думку, в цьому переліку є дисципліна «Основи медіатехнологій», яка призначена для формування знань і вмінь з основ медіаосвіти, медіапедагогіки та аудіовізуальної грамотності щодо розв'язання сучасних медіаосвітніх завдань, розуміння ролі та значення медійного світу в професійному та особистісному становленні фахівця, використання медіатехнологій для створення навчального контенту. Дисципліна орієнтована на формування навичок розпізнання маніпулятивної медіа інформації, розвиток здатності аналізувати і критично сприймати медіа тексти, формування практичних навичок використання загальноосвітніх медіапродуктів у професійній діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників, формування у студентської молоді полікультурної карти світу, розкриття дидактичних, психолого-педагогічних і методичних аспектів застосування медіа в освітньому процесі, вивчення впливу різних медіазасобів на навчання і виховання молоді, можливих наслідків їхнього негативного впливу. Передбачається практико-орієнтований підхід використання медіаінформації студентами, що сприяє розвитку критичного мислення. Акцент робиться на засвоєнні правил культури спілкування в інформаційному суспільстві та методах захисту від можливих негативних впливів у процесі масової комунікації, вмінні виявляти маніпулятивний контент, медіавплив на формування адаптаційного середовища молоді, на особливостях використання міжнародних, законодавчих, нормативно-правових документів адаптації студентів до сучасних соціально-економічних умов у суспільстві, здійсненні аргументованого критичного огляду аудіовізуальної та друкованої інформації, оцінюванні змісту, форми і стилю аудіовізуальної та друкованої інформації, застосуванні раціональних методів пошуку, відбору, систематизації та використання аудіовізуальної та друкованої інформації, здійсненні перевірки та класифікації джерел інформації, поєднанні традиційних методів навчання з мультимедійними засобами подачі інформації, засобами масової інформації, використанні в освітньому процесі прикладів негативних соціальних тенденцій, що створюють засоби масової інформації (зниження рівня моральних і духовних потреб молоді, створення негативних ідеалів і кумирів, героїв тощо), запровадженні інноваційних технологій навчання, створенні єдиного інформаційного простору (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація тощо). Корисним наприкінці вивчення цієї дисципліни є створення медіапроєкту в галузі професійної діяльності вчителя.

У Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського вибірковою для студентів усіх педагогічних спеціальностей є дисципліна «Сучасні інформаційні

технології та медіаосвіта», в курсі якої вони вивчають апаратне та програмне забезпечення сучасної комп'ютерної техніки, засоби масової комунікації, медіазасоби та їхні функції, можливості використання прикладного програмного забезпечення для вирішення практичних завдань [8]. Дисципліна обсягом три кредити складається з двох змістових модулів [19].

Модуль «Програмне забезпечення медійної інформації» містить такі теми: медіаосвіта як навчальна дисципліна освітньо-професійної програми підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників; програмне забезпечення для опрацювання медіаінформації; створення медіаматеріалів на основі текстового процесора, електронних таблиць, у форматі електронних презентацій та електронних публікацій [8, с. 7–9].

Зміст модуля «Медіаосвіта та медіаграмотність» концентрує вивчення таких питань: роль медіа у формуванні сучасного фахівця; законодавчі та нормативно-правові акти щодо адаптації молоді до соціально-економічних умов суспільства; аудіовізуальна грамотність; маніпулятивні можливості медіа; використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності закладів освіти [8, с. 9–11]. Така логіка вивчення змістових модулів передбачає підготовку студентів до ефективного застосування сучасної комп'ютерної техніки та інформаційних систем, формування в майбутніх учителів знань, умінь та навичок роботи з наявним програмним забезпеченням для подальшого ефективного застосування сучасних інформаційних систем, а також формування особистісної медіакультури, що передбачає актуалізовану здібність студентів до адекватного сприймання, критичного аналізу, обґрунтованої оцінки різноманітної медіапродукції, а також здатність як до створення власних медіатекстів, так і до творчої інтерпретації [69].

Висновки. Аналіз системи професійної підготовки майбутніх магістрів освіти уможливив виявлення таких тенденцій розвитку їхньої медіакультури: впровадження у межах традиційних фахових курсів медіаосвітніх технологій; модифікація змісту окремих дисциплін навчального плану магістерської підготовки відповідних модулів, розділів, тем, що передбачає вивчення інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язання професійних завдань; введення дисциплін, безпосередньо спрямованих на розвиток професійної медіакультури студентів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Академія української преси. URL: <http://www.aup.com.ua/pro-aup/misija/>
2. Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи : тези доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 27 квітня 2016 р. Миколаїв : ОІППО,

2016. 124 с. URL: <https://library.mk.ua/news/vid-mediagramotnosti-do-mediakultury-strategiyi-problemy-perspektivy/>.

3. Духаніна Н.М. Зміст та структура навчальної програми спецкурсу «Основи медіакультури». *Проблеми освіти* : наук. збірник. Київ, 2011. Вип. 68. С. 311–314.

4. Духаніна Н.М. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у підготовці майбутніх магістрів освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / НАПН України, Ін-т вищ. освіти. Київ, 2011. 20 с.

5. 10 Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014р. №1556-VII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

6. Практична медіаграмотність : міжнародний досвід та українські перспективи : збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції. Київ : Центр Вільної Преси, Академія укр. преси, 2018. 244 с.

7. Казаков Ю.М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2007. 20 с.

8. Кириленко Н.М., Гордійчук Г.Б., Кобися В.М. Сучасні інформаційні технології і медіаосвіта: програма вибіркової навчальної дисципліни. Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2015. 16 с. URL: http://ito.vspu.net/ENK/2017-2018/CITM_2017/CITM_2017//met.mat/navch.pr.pdf.

9. Колеснікова І.В. Розвиток медіакультури вчителів у закладах післядипломної педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; 015 / Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2018. 292 с.

10. Коневщинська О. Е. Формування медіакультури майбутніх учителів музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / АПН України; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 2009. 21 с.

11. Концепція «Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи». Рішення колегії МОН України № 10 від 27.10.2016 р. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>.

12. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (2016, нова редакція). URL: http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya.

13. Кравчишина О.О. Формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2018. 23 с.

14. Медіакартини світу: формування особистості під впливом медіа : тези II Міжрегіональної студентської конференції, Бердянськ, 17–18 травня 2017 р. Бердянськ : Бердянський державний педагогічний університет, 2017. URL: <http://bdpu.org/media-image-of-the-world>.

15. Медіакультура та медіаосвіта в полікультурному світі : матеріали II Всеукраїнської науково-прак-

тичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 17–18 лютого 2017 р. Дніпро : Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, 2017. URL: <http://www.dnu.dp.ua/view/ndcntz>.

16. Михальченко І. Сучасний простір медіаграмотності та перспективи його розвитку в Україні. *Профспілка працівників освіти і науки України*. 25 березня 2019. URL: <https://pon.org.ua/novyny/6978-suchasniy-prostr-medagramotnost-ta-perspektivi-yogo-rozvitku-v-ukrayin.html>.

17. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.

18. Осадчий В. Теорія і практика мадіаосвіти майбутніх учителів в умовах вищого навчального закладу. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2011. № 3. С. 24–34.

19. Освітньо-професійні програми першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівнів вищої освіти та освітньо-наукові програми третього (освітньо-наукового) рівня здобувачів вищої освіти бакалавра, магістра, доктора філософії зі спеціальностей, за якими провадиться освітня діяльність у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. URL: <https://vspu.edu.ua/content/img/education/task.pdf>.

20. Основи медіаграмотності. Програма навчальної дисципліни / Розробн. І. Субашкевич. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. 20 с. URL: <http://pedagogy.lnu.edu.ua/course/osnovy-mediahramotnosti>.

21. Особливості національної медіаекології. Інститут Екології масової інформації. URL: <http://institutes.lnu.edu.ua/mediaeco>.

22. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України № 776 від 16.07.2018 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

23. Про проведення всеукраїнського експерименту за темою «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику» на базі навчальних закладів України : Наказ МОН України № 1199 від 18.08.2017 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe83482a7a.pdf>.

24. Профілі освітніх програм Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. URL: <http://smc.hnpu.edu.ua/studentu/profil-osvitnih-program>.

25. Шубенко Н.О. Формування медіакультури майбутнього вчителя музики засобами аудіовізуальних мистецтв : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2010. 20 с.